

Metoderapport SKUP 2020

MIDTØSTEN-PENGENE

Torgeir P. Krokfjord, John Rasmussen, Line Fransson og Ola Strømman

INNHOOLD

1. Dagbladet har avslørt	1
2. Innledning.....	1
2.1 Problemstillingen tar form	2
2.2 Tidsbruk	2
3. Metode.....	2
3.1 Metode: Moskéinnsyn – moskédatabase – kobling av (stor)data	2
Innsynskampen	3
5000 dokumenter	4
3.2 Metode: Stordata.....	5
3.3 Metode: Innsyn i Valutaregisteret.....	6
Eksperten	7
Åpnet Valutaregisteret en gang for alle.....	7
3.4 Metode: Åpne kilder	8
3.4.1 Einnsyn og Retriever: Saudi-Arabias norske journalist	8
3.4.2 Youtube-tipset	9
3.4.3 Ytterligere innsyn	9
3.5 Metode: Innsynskrav i utlandet.....	10
3.5.1 Det islamske nettverket i Tromsø: Sporene til Storbritannia og Bosnia	10
3.5.2 Det islamske nettverket i Tromsø: Tausheten – og sporene til Australia.....	12
3.5.3 Den religiøse skolen i Tromsø: Sporene til Sverige	13
3.5.4 Videre graving i Sverige: Forbindelsen til Iran, og samarbeidet med Expressen	14
3.6 Metode: Kartlegge diplomatenes bevegelser.....	14
3.6.1 Innsyn i diplomatlister	15
3.6.2 Kontakt med PST.....	15
3.6.3 Muntlige og skriftlige kilder samtidig	16
3.6.4 Diplomatenes biler - bakvei til innsyn.....	16
3.6.5 Saudi Leaks.....	17
3.6.6 Søk på arabisk.....	17
3.6.7 Intervjuet med Jamal Khashoggis enke	17
4. Spesielle erfaringer	17
4.1 Saudi-Arabias ambassade	17
4.2 Ble vi hacket?.....	18
5. Sikkerhet og etikk.....	18
5.1. Sikkerhet	18
5.1.1 Dokumentsikkerhet.....	18
5.1.2 Kildekontakt og kildevern	19
5.1.3 Kunstneren i Bergen	19
5.1.4 Møter	19
5.2 – Etikk	19
6. Konsekvenser	20

Forsidebilde:

Forretningsmann Sulaiman al-Shiddi (Foto: al-Shiddi group). Irans ambassade (Foto: Bjørn Langsem).
Kronprins Mohammed bin Salman (Foto: NTB)

Disse leverer rapporten:

Journalister: Torgeir P. Krokfjord, John Rasmussen, Line Fransson og Ola Strømman

Foto og video: Hans Arne Vedlog, Bjørn Langsem, Lars Eivind Bones, Frank Karlsen

Oslo, 11. januar 2021

Kontakt: Torgeir P. Krokfjord, Dagbladet, tpk@db.no, tlf 47 41 49 69

1. Dagbladet har avslørt

- At Saudi-Arabia – fire måneder før Khashoggi-drapet – sendte et team på ti sikkerhetsfolk til Norge og forsøkte å få Norge til å gi dem fulle diplomatiske rettigheter. PST orienterte Iyad el-Baghdadi, en norskbosatt aktivist og Khashoggi-venn, om saken.
- At saudiarabiske diplomater truet og skremte en regimekritisk kunstner som skulle opptre på festivalen LitFest Bergen.
- At 21 norske trossamfunn – som samtidig får statsstøtte - har fått eller forsøkt å få støtte fra autoritære stater i Midtøsten. 16 av trossamfunnene har fått penger. Flere i millionklassen.
- At en populær moske i Tromsø var en sentral aktør i et saudi-støttet nettverk som opererte i både Storbritannia, Bosnia og Sverige.
- At en av Norges største sjia-muslimske moskeer ble grunnlagt av en iransk diplomat - med penger direkte fra prestestyret i Iran. Imamen i moskeen skrøt selv av forbindelser til iransk etterretning, og ble kastet ut av Norge av PST.
- At Tyrkia står bak og finansierer minst åtte moskeer i Norge, der imamene er lønnet fra Tyrkia. Denne virksomheten kan nå føre til at de mister statsstøtten.
- At Norges kanskje viktigste muslimske trossamfunn, Rabita-moskeen, driver en eiendomsstiftelse som har fått over 20 millioner kroner fra givere i Qatar og Kuwait.
- At en kjent journalist i en årrekke har jobbet som PR-rådgiver for Saudi-Arabia i Norge.

2. Innledning

Det begynte en stekende varm formiddag i Kuwait City i 2016.

Dagbladets team – journalist Torgeir P. Krokfjord og fotograf Tomm W. Christiansen – var snart i mål med en vellykket reportasjetur, der temaet var finansiering av terrorgrupper i Syria fra rike donorer i Gulf-landene. Nå rettet en lokal kontakt vi hadde samarbeidet med en spesiell forespørsel: Kunne vi tenke oss å lage en Youtube-serie, inspirert av «The Osbournes», om kongefamilien i landet? Om alt det gode emiren visstnok gjorde hver dag? Den lokale kontakten hadde et enormt kontaktnett, inkludert i kongefamilien, og det var ingen grunn til å tro at det ikke var realisme i planen. Ikke minst etter at han solgte seg selv inn som fikser/oversetter i jobbingen med PR-programmene, og forespeilet oss at han selv skulle ha et honorar på «3-3500 pr. uke».

- *Hvilken myntenheter, spurte vi.*

- Euro, svarte fikseren.

Hvis fikseren mente *han* kunne tjene 30 000 kroner i uka på å jobbe med dette PR-prosjektet – hvilke summer så *han* for seg at *vi* skulle kunne håve inn? Hva var egentlig hensikten bak det hele? Og hvorfor ville emiren sette i gang noe slikt, sammen to *norske* journalister? Til svar på spørsmålene fikk vi spørsmål tilbake. Hadde vi nummer til Torbjørn Jagland og Geir Lundestad?

- *Hvorfor, spurte vi.*

- Nobel, svarte fikseren til slutt.

Det var kongstanken bak det hele, påsto fikseren. Emiren av Kuwait ville betale seg til Nobels fredspris, og få et graveteam fra en norsk avis til å gjøre grovarbeidet for seg. Før vi formelt fikk avslått den absurde planen, fikk det hele en avslutning som knapt kunne vært mer karakteristisk for de autoritære regimene i Midtøsten: En kamerat av fikseren ble kastet i fengsel for å ha gjort narr av emiren på Twitter. Da var det ikke lenger så fristende for vår lokale kontakt å drive PR-arbeid for monarken, og han la planen bort selv. Men ideen hos oss var sådd: Hvis det er slik – med forbehold om «hvis» - at emiren av Kuwait var villig til å betale store summer til norske journalister for å påvirke tildelingen av Nobels fredspris, på hvilke andre måter driver autoritære stater i Midtøsten påvirkingsarbeid i Norge? Kuwait er heller ikke den største hauken i regionen – om Kuwait tar i bruk et slikt virkemiddel, hva gjør Qatar? Eller Iran? Eller Saudi-Arabia?

Ideen ble liggende og ulme. Da 2020 åpenbarte seg med en helt tom palett, var det på tide å undersøke nærmere hva slags påvirkningsarbeid autoritære stater i Midtøsten driver i Norge. Svarene skulle vise seg å være omfattende, overraskende – og skremmende.

2.1 Problemstillingen tar form

Helt siden avisa Nordlys i 2010 avslørte den ekstremistiske fortiden til lederne i Alnor-menigheten i Tromsø, har debatten gått om hvordan norske myndigheter skal få kontroll over hvilke trossamfunn som finansieres fra regimer vi ikke liker å sammenlikne oss med. Med Kuwait-episoden i bakhodet, var politisk påvirkning vår første hypotese. Men under researchen kom vi over artikler i Aftenposten som belyste hvilke konsekvenser enkelte trossamfunn ville få, når det ved årsskiftet 2020/2021 skulle bli vedtatt en ny troslov. Artiklene vinklet ikke på utenlandsfinansiering, men da vi leste oss opp på forarbeidene til loven, oppdaget vi at trossamfunn som fikk støtte fra autoritære regimer, nå kunne miste statsstøtten i Norge.

Vi søkte i Retriever og Google, men fant ikke at det hadde vært undersøkt systematisk hvilke økonomiske forbindelser norske trossamfunn hadde til autoritære regimer. Samtidig, når det hadde vært enkeltsaker – som sakene til Nordlys i 2010 – hadde bortimot alle politiske partier vært samstemte: Penger fra autoritære regimer har ingenting i norske trossamfunn å gjøre.

Men ingen visste om, og hvor mye, slike penger som faktisk fant veien til Norge. Dermed var det naturlig for oss å også se på religiøs påvirkning i prosjektet.

Stortinget vedtok den nye trosloven rett før sommeren 2020. Der ble finansiering fra autoritære stater regulert med følgende formulering:

«Tros- eller livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer retten til tros- og livssynsfrihet, kan nektes tilskudd.»

Formuleringen var vag: hvilke stater gjaldt dette? Og når et trossamfunn *kan* nektes tilskudd – hva skal egentlig til? Vi ønsket å kartlegge hvor mange trossamfunn som fikk støtte fra autoritære regimer, hvilke land de fikk penger fra, hvordan pengene fant veien til Norge - og hva norske politikere ville foreta seg i praksis. I de månedene vi jobbet fullt med prosjektet, jobbet vi parallelt med politisk og religiøs påvirkning, men ved publisering delte vi prosjektet i to bolker.

2.2 Tidsbruk

Torgeir P. Krokfjord begynte å jobbe med prosjektet i januar 2020. John Rasmussen og Line Fransson kom inn i prosjektet i februar. Ola Strømman var tilknyttet som utvikler og journalist et par måneder høsten 2020. Tanken var å bruke året 2020 på prosjektet, men alt ble lagt på is da coronapandemien stengte verden ned. I august var prosjektet i full drift igjen, med fem måneders planlagt arbeidstid tapt. Siri Gedde-Dahl var reportasjeleder, og bisto med politisk oppfølging.

3. Metode

3.1 Metode: Moskéinnsyn – moskédatabase – kobling av (stor)data

En rekke ganger har det sirkulert påstander om at norske muslimske trossamfunn har bindinger til autoritære stater. Dette er økonomiske bindinger som Stortinget ønsket å begrense i den nye trosloven, en lov som var under utarbeidelse da vi startet researchen. Mye av debatten om denne finansieringen har gått på høyreorienterte nettsteder, som HRS og Document, med bombastiske overskrifter som disse: «Saudi-dollar fritt til Moske-Norge». «Vi kan ikke gjøre noe for å stoppe Erdogans moské. Hilsen politikernes». Var dette skremmebildet riktig? Eller var det som toneangivende muslimske ledere, som Rabita-moskeens Basim Ghozlan, har hevdet i flere kronikker: At norske trossamfunn drives helt uavhengig?

Det er svært begrenset hva offentligheten har innsyn i når det gjelder trossamfunns aktiviteter i Norge – det være seg muslimske, kristne, buddhistiske eller hinduistiske. Til forskjell fra private aksjeselskaper, er det ikke lett for menigmann å få tilgang til regnskaper eller annen dokumentasjon om trossamfunnenes indre liv. Som regel er de registrert i Brønnøysund som FLI – Forening/lag/innretning, og har ingen plikt til å gi offentligheten innsyn i finansene sine.

Men: For å få støtte fra Staten må trossamfunnene hvert år melde inn hvordan statsstøtten brukes, i form av et årsregnskap og en årsrapport som redegjør for trossamfunnets viktigste aktiviteter. Der lå det en inngang for oss. Vi gjorde grundige sjekker i Retriever, og utover enkeltartikler om enkelte trossamfunn var det aldri noen norske medier som systematisk hadde gått igjennom hvordan norske muslimske trossamfunn bruker pengene sine. Det til tross for at Staten hvert år delte ut enorme beløp. Barne og familieministeren skulle seinere, konfrontert med våre saker, bekrefte fra Stortingets talerstol at pengene var delt ut uten noen reell kontroll. Her var det et enormt jorde fullt av upløyd mark. Hvilke økonomiske forbindelser kunne vi finne fra autoritære stater?

Innsynskampen

Det er Norges ti statsforvaltere (tidligere fylkesmenn) som administrerer tildelingen av statsstøtte til trossamfunnene. Derfor var det hos fylkesmennene vi måtte rette innsynsforespørselene for å få tilgang til moskeenes regnskaper og årsrapporter. Vi formulerte en innsynsbegjæring som vi sendte til samtlige fylkesmenn, der vi ba om innsyn i både årsrapporter, årsregnskap og korrespondanse fylkesmennene hadde hatt med-muslimske trossamfunn de siste ti årene:

«Vi ønsker å be om innsyn i alle saker fra de siste ti år som gjelder pengestøtte til og finansiering av muslimske trossamfunn, herunder korrespondanse om moskeer og koranskoler, søknader om finansiering av byggeprosjekter, oppussing etc.»

Responser var varierende. Flere fylkesmenn begynte raskt å samle og sende over materiale. Andre ønsket først en samtale på telefon for å konkretisere nøyaktig hva vi var ute etter. Flere fylkesmenn ga tilbakemelding om at det var i årsrapportene og årsregnskapene fra trossamfunnene vi ville kunne finne informasjon om hvilke finansieringskilder trossamfunnene hadde. Vi spesifiserte da forespørselen og ba om innsyn i årsrapporter og årsregnskap spesifikt. Tre fylkesmenn avsto kravet. De sa forespørselen var for omfattende. Eksempelvis skrev fylkesmannen i Rogaland:

«Fylkesmannen finner å måtte avslå kravet om innsyn i regnskapene til alle muslimske trossamfunn. Det vil være svært arbeidskrevende for Fylkesmannen å finne fram de sakene som innsynskravet gjelder, da dette må gjøres manuelt.»

Den jobben var imidlertid ikke så stor som fylkesmennene ville ha det til. Ved å se på [fylkesmennes egen nettside](#) står det på hvert trossamfunn hvilken trosretning de tilhører. Dermed var det lett å sortere ut hvilke trossamfunn som var muslimske. På oversiktsportalen over hvilke trossamfunn som har mottatt støtte sorterte vi på fylke, og det var gjort på under en time å skimme igjennom trossamfunnene underlagt hver fylkesmann for å se hvilke som var relevante eller ei. Vi forklarte dette i e-poster til fylkesmennene, men ble møtt av nye avslag.

Vi påklaget avslagene til Barne- og familiedepartementet. Hovedargumentet mot avslag på at innsynet var for arbeidskrevende var slik:

«Dere har selv en utmerket søkemotor der det går an å krysse av – har brukt den og ber om innsyn i regnskapene siste 10 år fra følgende trossamfunn, samt korrespondansen med disse. Hvis dere fortsatt vil nekte innsyn på at det er for arbeidskrevende, trenger vi avslag med paragraf, så dette kan påklages. Det må anføres at vi har fått medhold i tilsvarende innsynskrav fra samtlige fylkesmenn, deriblant Oslo og Viken som har et betydelig høyere antall trossamfunn:»

Så listet vi opp de konkrete trossamfunnene vi hadde funnet. Fylkesmannen – her fra Rogaland, men sakene var relativt like - argumenterte videre i sitt avslag med å vise til offentlighetslovens § 28 andre ledd første punktum som lyder: «Innsynskravet må gjelde ei bestemt sak, eller i rimelig utstrekning saker av ein bestemt art.» Vi argumenterte derfor i klagen:

«(...) Fylkesmannen har selv en søkemotor for å krysse av etter fylke og trosretning: <https://trussamfunn.fylkesmannen.no/trossamfunn/>. Fra listen konkretiserer vi at trossamfunnene vår innsynsforespørsel angår er: [liste her] [...] Det vises til at vi har identifisert sakstype, parter og tidsrom. Vi mener derfor kravet om identifikasjon av «saker av ein bestemt art» er oppfylt i dette tilfellet. For øvrig bemerkes det at organet har en veiledningsplikt. Denne plikten innebærer i denne sammenheng at dere må gi veiledning om hvordan kravet om identifikasjon kan oppfylles (...). Fylkesmannen henviste ikke selv til sin egen søkemotor – den måtte vi finne på egen hånd.(...) »

5000 dokumenter

Hos Barne- og familiedepartementet fikk vi medhold i alle klagen. Men selv om vi nå fikk tilgang til alle årsrapportene og årsregnskapene, var jobben bare så vidt i gang. Det er drøyt 200 muslimske trossamfunn i Norge. En del av dem slo sammen årsrapporter og årsregnskap i samme dokument, men majoriteten sendte hvert år inn to dokumenter til fylkesmann. Bare det utgjorde omkring 3000 dokumenter som måtte gjennomgås. I tillegg kom et stort antall e-poster sendt mellom trossamfunnene og fylkesmennene, vedlegg, tillegg til regnskapene osv. Totalt var det omkring 5000 dokumenter som måtte gjennomgås med lupe.

Det var vanskelig å lage noen automatisert måte å gå igjennom dokumentene, noen dokumenter var sendt som JPG bildefiler, noen var sendt som Word-dokumenter, noen var sendt som PDF-filer, noen var videresendte e-poster. Dermed var det bare gamlemåten igjen. Alle dokumentene måtte leses ett og ett. Funnene ble først notert ned i et Word-dokument som alle hadde tilgang til, og som var lagret på en felles Onedrive-disk. (Denne disken skulle seinere bli gjenstand for en ny sikkerhetsvurdering, noe vi kommer tilbake til.) Så ble funnene systematisert i Excel, og gjort søkbare og brukbare for stordatasystematisering.

Der trossamfunn hadde mottatt støtte fra utlandet, sto det sjelden i klartekst:

En iransk-linket stiftelse i Oslo hadde regnskapsført støtte langt ned i regnskapet som lån på «216 000 fra Sazman-e-Madaris». I et oppslagsverk om Irans religiøse organisering fant vi at dette var en stiftelse for religiøs aktivitet i utlandet. En Saudi-støttet moske i Tromsø spesifiserte i 2017-regnskapet at de i to år hadde fått økonomisk hjelp fra en organisasjon i Sverige - bokført som «støtte fra al-Risalah». Men året før var ikke støtten nevnt direkte, men lagt inn i en sekkepost.

Mye støtte framgikk ikke i det hele tatt i årsrapportene. Flere trossamfunn mottok nemlig støtte utenfra til stiftelser som ble drevet parallelt med trossamfunnene. Kontakt med muntlige kilder og en omfattende gjennomgang av trossamfunnenes stiftelser – mer om dette i eget kapittel – viste at flere bokførte støtte fra utlandet på egne kontoer som ble holdt utenfor regnskapet. Rent juridisk var dette hjemlet i at fylkesmannen bare hadde rett til å få vite hvordan støtten fra den norske staten ble benyttet. En del av informasjonen i årsrapportene var også upresis eller lett å misforstå.

Men ved å saumfare de omkring 5000 moskédokumentene, og sammenholde dem med trossamfunnenes stiftelser og eiendommer, ved systematiske søk i eiendomsregisteret, bruk av andre åpne kilder samt intervjuer og kildesamtaler, kunne vi slå fast at totalt 21 norske trossamfunn hadde fått eller forsøkt å få støtte fra autoritære regimer. Støtten var til dels godt kamuflert. Og ofte i millionklassen. Hva ble pengene brukt til?

3.2 Metode: Stordata

Som et første forsøk på å skaffe best mulig oversikt over trossamfunnene, hentet vi innholdet fra fylkesmannens webbløsning «trussamfunnliste». I nettløsninga ligger de fleste trossamfunn, samt trosretning.

Til å hente innholdet brukte vi programmet Python, et programmeringsspråk laget for automatisering og dataanalyse. Dette er spesielt godt egnet til å laste ned strukturerte data fra nett. Innholdet vi lastet ned behandlet vi videre i Excel.

Det burde være unødvendig å kunne programmere for å hente innhold fra slike løsninger: Åpne data bør deles i det offentlige Norge.

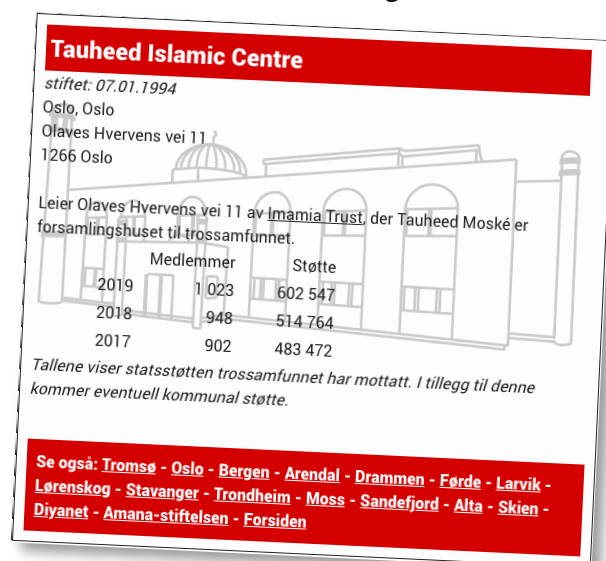
Listene ga et godt innblikk og var grunnlag for innsynsbegjæringene til fylkesmennene. De interessante trossamfunnenes organisasjonsnumre ble så kjørt opp mot eiendomsregisteret. For å få en pekepinn på hva som fantes av eiendommer eid av muslimske trossamfunn, kjørte vi en test opp mot alle Norges eiendommer. Datasettet vi hadde var gammelt, så datasettet gav ikke noe annet enn et innblikk. Det var ikke en oversikt over eiendommer vi kunne bruke til å banke på dører.

Antallet trossamfunn var også altfor høyt, og omfattet mange trossamfunn som ikke hadde fått støtte fra utlandet. Vi samlet organisasjonsnumrene til alle trossamfunnene vi hadde funnet ved gjennomgang av årsrapportene til fylkesmannen, i et Excel-ark.

Vi tok da den lange veien via Infotorg og kjørte spørringene manuelt. Det gav en komplett oversikt over hva trossamfunnene eide i søkeøyeblikket, samt hva de hadde eid de siste årene. Mange eide mye, og mange eide lite eller ingenting. Det er selvsagt ikke slik at alle trossamfunn eier egen adresse. Så det mer komplette bildet fikk vi først da vi sjekket adresser mot eiere. Det viste et annet bilde, og gav en oversikt over den økonomiske organiseringen. Noen trossamfunn leier/disponerer eiendommer/bygg som eies av stiftelser og moderorganisasjoner, og da vi søkte adresser kunne vi se hvem som var eier.

Ved å nøste slik på adresser fikk vi jo de reelle eierne, disse ble så sjekket opp for hvilke andre eiendommer de eide. Nærmere 60 eiendommer og deres eiere fantes til slutt i en oversikt. Konturene av stiftelsene ble synlige. Et utvalg av trossamfunnene ble hentet ut til en grafikk som gav et større overblikk over 26 av trossamfunnene og stiftelsene.

Grafikken er enkelt javascript (jQuery) med strukturerte data. Lenker internt i grafikken lages ved uttegningen. Bakgrunnene er strektegninger av bygningene tegnet i Adobe Illustrator og animert med Vivus. Innsynet i moskéregnskapene var hovedkilde til en rekke reportasjer, der vi avslørte at norske trossamfunn har fått store beløp fra givere i Saudi-Arabia, Qatar, Emiratene, Kuwait, Iran og Tyrkia. Vi avslørte Alnor – moskeen i Tromsø - sin sentrale rolle i et Saudi-støttet islamsk nettverk med forgreininger i en rekke land. Vi avslørte tette bånd mellom en populær moske på Tveita, og iranske myndigheter, iransk UD og iransk etterretning. Vi avslørte at over 20 millioner kroner var sluset fra Qatar og Kuwait til norske moskebygg – utenom trossamfunnenes regnskaper. Funnene genererte

GRAFIKK: Den mest mulig komplette oversikten over støtten gitt til trossamfunn ble publisert 5. desember 2020.

heftig politisk debatt, og tvang regjeringen til å endre lovteksten i den nye trosloven.

3.3 Metode: Innsyn i Valutaregisteret

«Follow the money, stupid».

Læresetningen høres raff ut som småbarsk replikk på film, men er en god rettesnor også i virkelighetens journalistiske undersøkelser. Hva kunne pengeoverføringer over landegrensene si oss om påvirkning og kontakt mellom nordmenn og autoritære stater i Midtøsten?

Valutaregisteret inneholder opplysninger om valutaveksling og overføring av betalingsmidler inn og ut av Norge. Dette gjelder blant annet kortbruk i utlandet, og kontanter du tar med deg inn eller ut av Norge som du har deklarerert til Tolletaten. Med andre ord må alle beløp som, på lovlig vis, finner veien inn og ut av Norge registreres i Valutaregisteret. Vi leste med interesse hvordan Adresseavisen hadde brukt Valutaregisteret til å undersøke norske barneovergripere på Filippinene. Adresseavisen «åpnet» i realiteten registeret for journalister, da de i 2019 fikk medhold hos Sivilombudsmannen etter å ha klaget inn et [innsynsavslag](#). At registeret var relevant i vår research, kom også fram i samtale med en religiøs leder som selv bekreftet at han hadde vært involvert i å formidle store beløp fra givere i Midtøsten. Pengene hadde ikke framgått av årsrapporter eller årsregnskap. Likevel sa han:

- Alt er rapportert inn til myndighetene.
- *Men pengene sto jo ikke i regnskapene, innvendte vi.*
- Alt står i Valutaregisteret, svarte mannen.

Med referanse til Adressa-saken, ba vi 15. januar om innsyn hos Skatteetaten i “*alle transaksjoner (anonymisert) fra 2010-2020 mellom Norge og følgende land: - Saudi-Arabia, Syria, Iran, De forente arabiske emirater, Qatar, Kuwait.*”

Fem dager seinere fikk vi dialog med en saksbehandler, som sendte oss to Excel-ark med enorme mengder informasjon. Det framgikk at det gikk store beløp mellom landene og Norge, men ikke så mye mer. Det var eksempelvis umulig å se hva som var import og eksport av varer, hva som var statlige overføringer, penger til nødhjelpsorganisasjoner og så videre. Vi spurte, som en start, om det var mulig å luke ut de statlige overføringene. Saksbehandleren svarte:

«Stemmer, dette er totalen av alle overføringene. Jeg har ikke oversikt over organisasjonsnumrene til de statlige, og ser at det kan bli svært tidkrevende hvis en kun skal se på navn for å se hva som er statlig og trekke ut dette. Dvs. at det ikke kan gjøres med enkel fremgangsmåte og offentliglova § 9 kan komme til anvendelse og gi avslag på innsyn. Derimot kan vi enklere ta oversikt over transaksjoner enten på privatpersoner eller foretak.»

Vi tok saksbehandleren på ordet og begjærte innsyn i nye versjoner som var sortert på om sender og mottaker var privatperson eller foretak. Kunne vi få materialet enda mer spesifikt? Vi holdt kontakten med saksbehandleren, og ba om å også få sortert materialet etter dato. Vi mottok nye Excel-dokumenter – som nå inneholdt alle banktransaksjoner mellom Norge og Saudi-Arabia, Iran, Qatar, Kuwait og Emiratene, inndelt etter dato og om sender og mottaker var privatperson eller et organisasjonsnummer. Siden Erdogans Tyrkia også hadde kommet på radaren vår, ba vi om at innsynsforespørselen også kunne omfatte dem. Der vi hadde lyktes med å få banktransaksjonene sortert på person/foretak og dato, hadde vi bare fått råfila, altså Excel-arket uten person/foretak og dato, for transaksjoner med overføringstjenester som Forex og Western Union. Vi ba i tillegg om at den kunne sorteres etter person/foretak og dato.

Men nå var det stopp. En jurist hos Skatteetaten hadde fått nyss i at vi hadde fått tilgang til langt mer enn det som var inkludert i den opprinnelige innsynsforespørselen. Muntlige innvendinger fra

vår side førte ikke fram, selv om vi i praksis bare ba om å få tilsendt de siste 30% av en langt på vei fullført innsynsprosess. I stedet ba Skatteetaten oss om å sende en ny innsynsbegjæring, men gjorde det også klart at de nå hadde snudd og trolig ikke ville gi innsyn. Skatteetaten mente nå at vi ikke nødvendigvis hadde «lov» til å lage journalistikk på dokumentene vi hadde lyktes med å få oversendt, gikk det fram av deres neste avslag. Vi var uenige. Dokumentene kom oss i hende ved ordinær journalistisk metode – innsynsbegjæringer og videre oppfølging av innsynskrav – og inneholdt informasjon av stor offentlig interesse.

I dokumentene Dagbladet satt på, gikk det blant annet fram at det totalt er overført over to milliarder mellom de autoritære statene og privatpersoner i Norge fra 2015 til våren 2020. Det største enkeltbeløpet overført fra Saudi-Arabia til en norsk privatperson, er på nesten 30 millioner kroner. Drøyt 6,7 millioner ble overført fra bankkontoer i Norge til Iran i 2015, selv om regimet var underlagt strenge handelssanksjoner.

Eksperten

Selv om Skatteetaten holdt tilbake spesifiseringen av Western Union-transaksjonene, samt transaksjonene til og fra Tyrkia, hadde vi masse materiale å jobbe med. For første gang hadde noen, med en kombinasjon av innsyn og kildekontakt, kunnet belyse pengestrømmene til Norge fra autoritære regimer i Midtøsten. Vi opprettet dialog med Helge Kvamme, tidligere etterforskningsleder i Økokrim og Kripas, samt hvitvasking- og utredningssansvarlig i DNB, som så på tallene for oss. Hans dom var klar: Kvamme mente at tallene Dagbladet presenterte var et viktig redskap i å overvåke forbindelsene mellom norske trossamfunn og autoritære stater i Midtøsten, der myndighetene ikke hadde ført noen form for kontroll med pengestrømmen.

Åpnet Valutaregisteret en gang for alle

Klagesaken på å få innsyn i transaksjonene til og fra Tyrkia, samt inndeling på person/foretak også på Western Union/Forex-transaksjoner, pågikk helt til fredag 8. januar. Da snudde Skatteetaten og innvilget Dagbladet fullt innsyn i transaksjonene vi ba om. «Under tvil», som de skriver i innvilgelsesbrevet. Dokumentene er ennå ikke sendt over fra direktoratet.

I det opprinnelige innsynet fikk vi tilgang til størstedelen av det vi var ute etter, men innsynet hadde en viktig prinsipiell side som vi ikke ville slippe.

Etter at jurister overtok saksbehandlingen, skrev de til oss at de som hovedregel mener at hele Valutaregisteret er taushetsbelagt. Sivilombudsmannen ba Finansdepartementet (FIN) avklare om Valutaregisteret skulle sortere under offentlighetsloven eller forvaltningsloven, og FIN var, ikke overraskende, enig med Skattedirektoratet i saken. Dagbladet påklaget avslaget til Sivilombudsmannen for å unngå at saken havnet hos Kongen i statsråd og dermed ikke kunne påklages ytterligere. Hadde direktoratet og FIN fått medhold i denne tolkningen hos Sivilombudsmannen, er det en reell fare for at Valutaregisteret, og med det offentlighetens mulighet for kontroll av internasjonale pengetransaksjoner til og fra Norge, ville bli borte. Det var årsaken til at vi ikke «slapp» innsynsprosessen, selv om vi hadde skaffet oss tilgang til mesteparten av materialet vi ønsket.

Vi argumenterte overfor Sivilombudsmannen med å henvise til den Europeiske Menneskerettighetskommisjonens (EMK) prinsippavgjørelse fra 2009, og gjentok dette da også FIN motsatte seg Dagbladets innsynskrav:

«Som vi har vist til, er pressens rett til å motta informasjon fra det offentlige nå forutsatt som vernet av EMK art. 10 nr. 1. Siden 2006 har EMD i økende grad anerkjent dette prinsippet, og Høyesterett har i flere avgjørelser, blant annet Legevaktvideo-saken, lagt dette til grunn. I den avgjørelsen viste Høyesterett til EMDs Társaság mot Ungarn fra 2009, som en grunnleggende avgjørelse på feltet. Domstolen konkluderte der slik: «The Court

considers that obstacles created in order to hinder access to information of public interest may discourage those working in the media or related fields from pursuing such matters. As a result, they may no longer be able to play their vital role as 'public watchdogs' and their ability to provide accurate and reliable information may be adversely affected».

Skattedirektoratet syntes å forutsette at all informasjon Dagbladet fikk innsyn i, ville automatisk bli publisert uten noen form for journalistisk bearbeiding. I tillegg mente direktoratet at de anonymiserte opplysningene enkelt kunne kobles til andre identifiserende opplysninger, uten at direktoratet kunne begrunne påstanden. Den fundamentale mangelen på forståelse for både pressens rolle og arbeidsmetoder overrasket oss, og basert på svarene fra Sivilombudsmannen, synes det som om også de ble tatt på senga av de vikarierende argumentene til direktoratets jurister.

Sivilombudsmannen påla Skattedirektoratet å gjøre en ny vurdering av innsynsavslaget, og dermed innvilget direktoratet innsynet 8. januar 2021.

Vi publiserte i 9. januar 2021 en stor sak med tittelen «[De ukjente Midtøsten-milliardene](#)». Der avslørte vi den skjulte pengestrømmen fra diktaturer i Midtøsten til private bankkontoer i Norge, og at milliardbeløp er overført fra land som Saudi-Arabia, Iran og Qatar. Saken følges opp når vi får alle dokumentene vi nå er innvilget innsyn i, og mulighet til å undersøke tyrkiske transaksjoner.

Men kanskje aller viktigst: Valutaregisteret er nå åpnet en gang for alle for innsyn.

3.4 Metode: Åpne kilder

3.4.1 Einnsyn og Retriever: Saudi-Arabias norske journalist

Etter at kronprins Mohammed bin Salman tok over mye av den operative styringen av Saudi-Arabia i 2015, har landet gått igjennom en transformasjon. Enorme beløp er brukt på omdømmebygging, det hermetisk lukkede, strengt religiøse landet, er åpnet for turister. Men samtidig som landet er åpnet opp, har menneskerettighetsorganisasjoner og aktivister avslørt et autoritært regime som angriper, truer og fengsler de som tør å kritisere regimet. Det toppet seg med drapet på den journalisten Jamal Khashoggi i Istanbul i oktober 2018. Bin Salman scoret PR-poeng verden over da han åpnet opp for at kvinner kunne kjøre bil. Men det fikk langt mindre oppmerksomhet at aktivistene som hadde kjempet for denne rettigheten, ble fengslet og torturert, uten lov og dom. I prosjektets del om politisk påvirkning, ville vi undersøke Saudi-Arabias aktiviteter i Norge.

Den offentlige innsynsportalen Einnsyn, var et naturlig sted å starte. Vi begynte med helt generelle søk. Der oppdaget vi at korrespondansen med Saudi-Arabia ble logget under termen «Royal Embassy of Saudi Arabia». Vi avgrenset søket til denne presise termen, og kom med ett over interessante ting. Den første henvendelsen vi merket oss, var en e-post fra Saudi-Arabias ambassade til Oslos ordfører Marianne Borgen. En delegasjon fra Riyadh ønsket å komme på besøk. Vi fant ut at ambassaden hadde henvendt seg til flere offentlige kontorer: Oslos ordfører, bystyre, Arkivverket og andre. Ikke så spesielt, siden det er en naturlig del av en ambassades arbeid å formidle kontakt mellom politikere i hjemlandet og i landet der ambassaden befinner seg. Det som var spesielt, var avsenderen på e-postene. Samtlige henvendelser var signert samme mann: Ashraf al-Khadra.

Fordi flere av oss hadde dekket kidnappingsaken til den norske journalisten Pål Refsdahl i Afghanistan i 2009, var al-Khadra et kjent navn allerede. Som journalist for Nettavisen hadde han fått stor oppmerksomhet rundt et skup kidnappingsaken pågikk: en telefonsamtale med Taliban direkte. Men i en rekke e-poster vi fikk innsyn i via Einnsyn, så vi at han nå hadde en ny rolle: Han var ansatt hos Saudi-Arabias ambassade. Når gikk han fra å være journalist til å bli lobbyist?

Vi søkte ham opp på LinkedIn, og fant at han selv oppga å ha jobbet for Saudi-Arabias ambassade i Oslo siden 2010, og å ha gjort tolkeoppdrag for landets ambassade i Stockholm fra 2008. Videre oppga han å ha jobbet for en rekke forskjellige aviser og nettsteder i Midtøsten tilbake til 1999. Vi

søkte ham opp i Retriever, i tillegg til å undersøke eierskapet til de ulike nettstedene og avisene han hadde jobbet for. Et land gikk igjen: Saudi-Arabia.

ET HØYTSTÅENDE SELSKAP: Den saudiske generalmajoren Ahmed Asiri blir intervjuet av VGs journalist Amund Bakke Foss på Litteraturhuset i Oslo i 2017. Ashraf al-Khadra var blant de ansatte ambassadeansatte som arrangerte det kontroversielle møtet. Al-Khadra er mannen med grønn mappe i bakgrunnen. Foto: HARALD HENDEN / VG

På Wikipedia og i britiske medier fant vi ut at samtlige av mediene han hadde jobbet for i Norge var eid av regimet, eller folk med bånd til regimet, i Saudi-Arabia. I Retriever gjorde vi flere funn der stikkordet var NÅR. Vi gikk igjennom kronologien på al-Khadras bidrag i Nettavisens tekstarkiv, og dobbeltsjekket mot Retriever og hans egen LinkedIn-profil. Der fant vi at: Ashraf al-Khadra hadde hatt et meningsinnlegg på trykk i Aftenposten under eget navn, etter at han ble ansatt hos Saudi-Arabias ambassade. Og han hadde jobbet som journalist for Nettavisen etter at han begynte å jobbe for Saudi-Arabia.

3.4.2 Youtube-tipset

Siden oppstarten i januar 2020 hadde vi også jobbet med å skaffe oss et kildenettverk av folk som fulgte aktivitetene til autoritære stater fra Midtøsten i Norge. Da vi spurte en slik kilde om vedkommende kjente til saudiarabiske spindoktorer eller PR-folk i Norge, tipset vedkommende oss om en arabiskspråklig Youtube-kanal. Vedkommende visste ikke navnet på mannen bak kanalen, men hadde merket seg at kanalen både hadde flere tusen følgere og drev omfattende hvitvasking av det saudiarabiske regimet, med base i Norge. Da vi klikket oss inn på Youtube-kanalen var det et kjent fjes som snakket på videoene. Bak Youtube-kanalen sto Ashraf al-Khadra.

Etter tips fra en av de muntlige kildene undersøkte vi også virksomheten til Jerry Maher, en svenskbosatt saudiarabisk lobbyist. Da vi søkte opp hans navn i Retriever fant vi at også han hadde blitt intervjuet i Nettavisen. Han fikk uimotsagt komme med synspunkt om en konflikt i Midtøsten der Saudi-Arabia hadde egne interesser. Dermed hadde to saudiarabiske propagandister vært på trykk i samme norske avis. Vi publiserte to reportasjer der vi avdekket Saudi-Arabias PR-virksomhet rettet mot Norge og norske medier.

3.4.3 Ytterligere innsyn

Oslo byarkiv

Tidlig i research-fasen var det flere kilder vi pratet med som fortalte om en planlagt stormoské i Oslo. På 70-tallet ble det nemlig jobbet for å skaffe de første muslimske arbeidsinnvandrerne et eget og egnet lokale til sin religiøse aktivitet. Både norske politikere, den egyptiske ambassadøren og

pakistanske arbeidsinnvandrere jobbet for å ha et møtepunkt. På det tidspunktet var ikke utenlandsk finansiering kontroversielt.

Men til tross for saudi-arabiske lovnader om full finansiering av bygget, ble det aldri reist noen moské i det som nå er Vaterland-parken. Oslo Byarkiv er en gullgruve for lokalhistorie i hovedstaden, og har også ansatte som er svært behjelpelige med å finne fram i de mange privatarkivene som også fins i hyllene der. I den tidligere presidenten for Pakistan Workers Welfare Union, Anwar Soofis privatarkiv, fant vi blant annet dokumentasjon på at Muslim World League, Saudi-Arabias kontroversielle religiøse arm ut i verden, garanterte for byggingen av moskeen. I tillegg ble den stigende frustrasjonen fra Oslo kommune dokumentert gjennom omfattende korrespondanse mellom partene, og også i referatene fra Oslo Bystyre som finnes i byarkivet. Dokumentasjonen munnet ut i saken «Derfor vender Oslo Plaza mot Mekka», og gjennom samtaler med flere av pådriverne for denne første moskeen i Norge, kunne vi dokumentere hvordan hele Vaterland-området ble regulert for et bygg som aldri ble noe av.

Stiftelsesregisteret

Det viste seg tidlig i gjennomgangen av trossamfunnenes regnskaper, at veldig mange religiøse menigheter også har egne stiftelser tilknyttet driften. Stiftelsene kan drives ved siden av den ordinære virksomheten, og gaver og donasjoner til stiftelser trenger ikke regnskapsføres på samme måte som i trossamfunn.

Flere av trossamfunnene holdt til i lokaler som var eid av en stiftelse. Man kunne med andre ord motta millioner fra utlandet til en stiftelse, som så kjøpte et moské-bygg, uten at trossamfunnet på papiret hadde mottatt en krone fra andre enn den norske staten. Vi trengte en oversikt over hvilke muslimske stiftelser som fantes, for så å koble dem opp mot de ulike trossamfunnene. Dermed gikk vi i gang med omfattende søk i stiftelsesregisteret og sikret oss samtidig vedtektene til samtlige stiftelser vi kunne koble opp mot religiøs virksomhet,

I vedtektene står det hva stiftelsene skal drive med, og det er i disse vedtektene man kan finne ut hva trossamfunnenes sidevirksomheter ønsker å bruke midlene sine til. Ikke minst gir organisasjonsnumrene herfra en mulighet til å sjekke stiftelsene i Eiendomsregisteret for eierskap.

Tromsø kommune

Vi søkte i postlista til Tromsø kommune og fant korrespondanse mellom Alnor, den saudistøttede moskeen i byen, og kommunen, der det framgikk at moskeen ville starte kjønnsdelt svømmeundervisning. (Mer om dette i neste kapittel.)

Frivillighetsregisteret

Vi kjørte også et søk opp mot Frivillighetsregisteret for å se hvilke stiftelser og trossamfunn som for eksempel også var grasrotmottakere fra Norsk Tipping. Søket her ga oss flere navn og organisasjonsnumre på muslimske organisasjoner som ikke var registrert som trossamfunn, og heller ikke fikk statsstøtte. Dermed kunne vi også sjekke foreninger og trossamfunn som ikke var registrert hos myndighetene opp mot eiendomsregisteret og lage en enda bedre oversikt over eiendomseierskap. Søkene, og kartleggingen av eiendommene, munnet ut i den grafiske oversikten over de 26 trossamfunnene som har mottatt eller har søkt økonomisk støtte i utlandet.

3.5 Metode: Innsynskrav i utlandet

3.5.1 Det islamske nettverket i Tromsø: Sporene til Storbritannia og Bosnia

Corona-situasjonens begrensninger på reisevirksomhet tvang oss til å være kreative i dokumentjobbingen. Spesielt gjaldt dette i arbeidet med Alnor-moskeen i Tromsø, en sak der vi i en normalsituasjon ville reist både til Bosnia, Australia og Sverige.

Moskeen hadde vært i avisa Nordlys' søkelys for bindinger til Saudi-Arabia allerede i 2010, men i årsrapportene trossamfunnet hadde levert til fylkesmannen fant vi likevel flere ukjente spor – som plasserte den populære moskeen i Tromsø midt i et Saudi-støttet islamsk nettverk. Nettverket strakte seg fra Sverige til Bosnia og London.

Nordlys hadde avslørt at den saudiarabiske finansmannen Sulaiman al-Shiddi var eier av Alnors moskelokale i Tromsø. I årsrapportene fant vi flere ukjente pengeoverføringer fra stiftelsen al-Risalah i Sverige, som ifølge svenske medier hadde direkte koblinger til den saudiarabiske kongefamilien. I årsrapportene gikk det også fram at Sandra Maryam Moe og Andrew Wenham, ekteparet som i en årrekke hadde drevet trossamfunnet, hadde forsøkt å skaffe finansiering på en stor konferanse i London. På konferansens Wikipedia-side gikk det fram at det var TV-kanalen Islam Channel som var arrangør av konferansen. Hvem var Islam Channel?

I britisk presse gikk det fram at kanalen hadde fått kritikk av den britiske TV-vaktbikkja Ofcom for flere forhold: Brudd på kringkastingsloven, aksept av ekteskapsvoldtekt og drap på homofile, jødehat og en lang rekke andre kontroversielle temaer. Vi brukte Ofcoms egen database til å gå gjennom alle kontroversene og søkte opp TV-kanalen, som selv hevdet å være Storbritannias viktigste muslimske kanal, i det åpne britiske selskapsregisteret Companies House. [Det britiske selskapsregisteret](#) er en god kilde til informasjon om både selskaper og personer. Britene praktiserer relativt stor grad av åpenhet, og det er gratis å søke i registeret. Vi fant Islam Channel og gikk igjennom hele kronologien under «filing history» - der alle registrerte dokumenter er logget. Der fant vi at kanalen i 2007, året før ekteparet Wenham besøkte konferansen, hadde fått to millioner kroner fra selskapet al-Shiddi International. Kunne det være «vår» al-Shiddi? Vi gikk tilbake til eiendomsregisteret. I dokumentene som ble registrert i forbindelse med oppkjøpet av lokalet i Tromsø, fant vi Sulaiman al-Shiddis fødselsdato. Vi sjekket mot Sulaiman al-Shiddis oppføring i Companies House – og fødselsdatoen matchet.

Da vi i eiendomsregisteret undersøkte de innmeldte dokumentene fra al-Shiddis oppkjøp av moskelokalet i Tromsø, fant vi at han hadde kjøpt lokalet gjennom selskapet «Al Shidi Trading Co. Ltd». Selskapet oppga en adresse i Riyadh, Saudi-Arabias hovedstad. Vi søkte opp adressen på Google Maps. Da vi undersøkte adressen i Street View fant vi kontoret til et selskap med et lignende navn: al-Shiddi Group. Var det samme al-Shiddi?

Vi googlet al-Shiddi Group. På nettsidene til selskapet, fant vi at selskapet var svært aktive i Øst-Europa, spesielt i Bosnia. Vi googlet «company register Bosnia», og fant en lett søkbar database: <https://bizreg.pravosudje.ba/pls/apex/f?p=186:20:1390340018544685::NO>. Vi søkte på «al-shiddi», men fikk ikke opp noen ting. Hva var galt? Vi prøvde å søke på bare «shiddi», og det viste seg at det i oppføringen hadde sneket seg inn to ekstra mellomrom i navnet. Nå fant vi at al-Shiddi eide både eiendom, kjøpesentre, hoteller og et flyselskap i Bosnia.

Reporter Line Fransson hadde fra før planlagt å være med utenriksminister Ine Eriksen Søreide på reportasjereise til Riyadh. Vi så en gylden anledning til å oppsøke al-Shiddi på hjemmebane. Men da Fransson i Riyadh oppsøkte adressen til al-Shiddi Group, var det stopp i resepsjonen. Sulaiman al-Shiddi ble påstått å være i bygningen, men flere menn nektet oss å møte ham. I resepsjonen i Riyadh var det en monter der det var utstilt en miniatyrmodell av et fly. Flyene på hjemmesiden til al-Shiddis flyselskap i Bosnia var identiske med flyet i monteringen i lobbyen i Riyadh.

VIST PÅ DØR:

Dagbladet fikk ikke snakke med ledelsen i al-Shiddi Group i Riyadh.

Foto: Hans Arne Vedlog / Dagbladet

3.5.2 Det islamske nettverket i Tromsø: Tausheten – og sporene til Australia

Etter hvert som vi fikk bekreftet Alnor-moskeen i Tromsø sine forbindelser til Sverige, Storbritannia, Bosnia og Saudi-Arabia, var det en ting som ble tydeligere og tydeligere. Moskeen forble taus, uansett hvordan vi forsøkte å kontakte dem. Vi banket på døra, prøvde telefoner, sms-er og -eposter. Uten hell. Vi skaffet oss til og med tilgang til en motstående leilighet med utsikt over inngangene for å se om noen i ledelsen kom til moskeen.

Det var svensken Hassan al-Daoudi og norske Sandra Maryam Moe som hadde vært nøkkelpersonene bak Alnors vekst, og som hadde kontakten med saudiarabiske interesser. I det norske eiendomsregisteret fant vi at Sandra Maryam Moe hadde flyttet til Australia. Normalt sett ville vi reist og banket på døra hennes. Det var ikke mulig under corona-pandemien. Vi trengte derfor å komme i kontakt med henne via telefon, sosiale medier eller e-post. Vi forsøkte å få kontaktinformasjon til henne via venner og bekjente i Tromsø, uten hell. Moes etterfølger som styreleder svarte heller ikke på spørsmål. Ei heller Hussein al-Daoudi, svensken som hadde vært styreleder både i Alnor og deres svensk-saudiske samarbeidsstiftelse i over ti år. Vi var avhengig av at vi i hvert fall fikk formidlet til Moe at vi skrev om Alnor og hva vi ville skrive som utløste krav om samtidig imøtegåelse. Hva visste vi om henne?

Det eneste vi visste, fra eiendomsregisteret, var hvor ekteparet Wenham bodde. I eiendomsregisteret gikk det fram at boligen var dyr, med en pris på omkring 11 millioner kroner. I Norge er bygningssaker offentlige. Kunne vi finne kontaktinformasjon i dokumenter angående boligen?

Vi googlet adressen, med anførselstegn, uten at parets navn var med i søket. Da fant vi at det hos lokale myndigheter eksisterte en byggesak på adressen. Wenham-paret hadde pusset opp og bygget om deler av boligen. Vi begjærte innsyn hos de lokale plan- og bygningsmyndighetene, og fikk innsyn i saksmappa. Der fant vi et australsk mobilnummer som vi dermed kunne gå ut ifra at hadde blitt brukt av Wenham-paret nylig. Vi ringte nummeret flere ganger, Moe tok ikke telefonen, men hennes stemme hørtes på mobilsvareren.

Etter at vi hadde banket på døra i Tromsø, og sporet opp Sandra Maryam Moes australske mobilnummer, kom det også livstegn fra Alnor: Trossamfunnet begynte, lenge før vi publiserte noen sak, å legge ut Facebook-innlegg der de kommenterte spørsmålene våre. Det var ikke ideelt at saken ble nevnt på deres Facebook-side før den var publisert hos oss. Det viktigste var at vi visste at vi hadde fått formidlet at vi skrev om Alnor, og at deres rett til samtidig imøtegåelse var oppfylt.

3.5.3 Den religiøse skolen i Tromsø: Sporene til Sverige

I forlengelsen av moské-regnskapene til Alnor i Tromsø, der det kom fram at menigheten ikke bare var eid av en saudiarabisk rikmann, men også fikk substansielle økonomiske bidrag fra al-Risalah-stiftelsen i Sverige hvert år, begynte vi å fatte interesse for aktivitetene i moskeen. Al-Risalah drev blant annet en offentlig skole i Sverige, Alsalam-skolen, og i noen av årsrapportene til Alnor var det nevnt studieturer til skolen i Ørebro. Alnors egne koranskolelærere skulle se nærmere på opplegget i Sverige, og lære av det, sto det i årsrapportene til trossamfunnet.

I tillegg sto det nedfelt i vedtektene til Alnor-stiftelsen at de ønsket å opprette egne skoler i Norge. I årsrapportene fant vi at Alnor har en relativt aktiv koranskole i menigheten, og gjennom billedokumentasjon på deres egne Facebook- og nettsider, kunne vi fastslå at al-Risalah var en sterk påvirkningskraft også i Tromsø. Daglig leder i Alnor, Hussein al-Daoudi, er også styreleder for den offentlige svenske Alsalam-skolen i Ørebro. På bildene og i årsrapportene gikk det fram at skolen i Tromsø også besøkte skolen i Sverige flere ganger, og fikk undervisningsmateriale derfra.

Alnors koranskole heter også Alsalam-skolen, og logoene til den offentlige skolen i Ørebro og den private koranskolen i Tromsø er like. Vi søkte i svenske medier, og fant flere artikler i der det gikk fram at Alsalam-skolen er kontroversiell som følge av deres konservative tilnærming til islam. I årsrapportene fra Alnor gikk det fram at mange av de samme lærebøkene ble brukt i Tromsø.

Det er kommunene som har tilsynsmyndighet med skolevirksomheten i landet, men private koranskoler er ikke underlagt dette tilsynsregimet. Ledelsen i Alnor ønsket aldri å snakke med Dagbladet, men via Facebook-sidene sine, inviterte de kommunen på besøk for å se hva de holdt på med. Kommunen, viste det seg, hadde aldri gjort noe forsøk på å finne ut av hva det var Alnor underviste i på koranskolen sin. Tidlige årsrapporter fra menigheten fortalte om kjønnsdelt undervisning på koranskolen, men denne rapporteringen sluttet Alnor med i 2015. Gjennom innsyn i den kommunale postlista, fikk vi derimot bekreftet at Alnor søkte om kommunale midler i 2020 til svømmeundervisning for sine medlemmer. Alnor spesifiserte i søknaden at denne undervisningen skulle være kjønnsdelt. Som følge av den samlede dokumentasjonen fra flere kilder, kunne vi dermed skrive saken «Ukjent kobling til omstridt muslimsk skole». Tromsø kommune varslet også gjennom Dagbladet at de aksepterte invitasjonen fra Alnor om å komme på et besøk for å inspisere forholdene i Alsalam-skolen i Tromsø.

Svenske medier har hatt en rekke oppslag om at Alsalam-skolen og al-Risalah-stiftelsen fikk massiv kritikk fra svenske Skolinspektionen. Skolen fikk store bøter for å bruke for lang tid i å rette opp lovbruddene, som var svært alvorlige. Derfor søkte vi den svenske Skolinspektionen om innsyn i Alsalam-skolen og al-Risalah, og fikk etter få uker tilsendt alle dokumentene, mot betaling. Etter mange kildesamtaler opprettet vi kontakt med svenske kilder, som viste seg å være svært godt oppdatert på det konservative og tidvis salafistiske miljøet i Sverige.

Å få et eget innsyn i hvordan samarbeidsskolen til Alnor-skolen i Sverige faktisk drev undervisning, førte til at vi syntes det var enda viktigere å se hvordan samarbeidsskolen i Tromsø ble drevet. Dette var også vanskelig, da Alnor en rekke ganger advarte sine medlemmer mot å prate med Dagbladets journalister.

Men, vi ønsket å belyse skolen så godt som mulig. På Alnors Facebook-sider fant vi navn på folk som gikk i moskeen. Vi sendte meldinger til Alnors medlemmer der vi sa at vi ønsket å vise alle sider av saken, og argumenterte for at det var viktig også å prate med medlemmene. Én person, en syrisk far som hadde hatt to barn på skolen sommeren 2020, var den eneste som var villig til å si noe om skolen. Han var fornøyd med undervisningen for barna. Like før publisering av Alnors skoletilbud for barn i Tromsø, tok vi igjen kontakt med svenske Skolinspektionen, for å forsikre oss om at vi hadde riktig informasjon om den svenske Alsalam-skolen. Den 1. januar 2019 hadde det nemlig kommet en ny lov i Sverige, som skulle sikre at skoler drives riktig. Da kom det fram at

Skolinspektionen mener at Alsalam-skolen i dag drives bra nok, og har rettet opp de alvorlige bruddene fra tidligere. Dette var vesentlig informasjon å ha med, for å ha et så riktig bilde av skolen som mulig. Spesielt når involverte parter (Alsalam og Alnor) ikke ønsket å prate med oss.

3.5.4 Videre graving i Sverige: Forbindelsen til Iran, og samarbeidet med Expressen

Et annet trossamfunn hvor vi fant spor til utlandet da vi undersøkte årsrapportene, var Det Norske Imam Ali Senter på Tveita i Oslo. Fra tidligere omtale i NRK og Nettavisen, var det kjent at den iranske religiøse stiftelsen Ahl al-Bayt eide moskelokalet deres på Tveita. Hvordan kom dette samarbeidet i stand?

I årsrapportene fant vi også ytterligere kontakt med en svensk organisasjon som også het Ahl al-Bayt. Var dette samme organisasjon som i Iran? På adressen utenfor Stockholm, som den svenske Ahl al-Bayt-organisasjonen hadde oppgitt til det svenske stiftelsestilsynet, fant vi på den svenske selskapsdatabasen AllaBolag flere eiendomsselskaper.

Her spilte også coronapandemien inn i hvordan vi kunne skaffe informasjon. Med Sverige som «rødt» var det ikke mulig å selv reise til adressen for å skaffe informasjon. Fra tidligere artikkelserier hadde vi gode erfaringer med å samarbeide tett med medier i utlandet, også utover å dele saker. Vi kontaktet derfor gravegruppa i Dagbladets samarbeidsavis Expressen, og redegjorde for det vi hadde funnet så langt.

De fattet interesse for koblingen mellom en moske i Oslo, en religiøs organisasjon i Iran og en stiftelse og flere eiendomsselskaper i Sverige. Expressen og Dagbladet ba sammen om innsyn i svenske regnskapsdokumenter, stiftelsesdokumenter og dokumenter fra et rettsoppgjør - som Expressen oppdaget under researchen.

Det svenske Stiftelsestilsynet klaget i 2019 svenske Ahl-al-Bayt Assembly Scandinavia inn for Länsstyrelsen, fylkesadministrasjonen i Stockholm. Stiftelsestilsynet mente at Ahl al-Bayt i for stor grad drev med eiendomsoppkjøp. Länsstyrelsen i Stockholm påla Ahl-al-Bayt Scandinavia å selge unna fire av fem eiendommer i deres eie. En av eiendommene de måtte selge, var moskeen på Tveita. Moskeen ble kjøpt av Imam Ali-senteret selv, ett år etter at de hadde fått et millionlån fra selgeren: organisasjonen i Sverige. I dokumentene fra Länsstyrelsen fant vi at flere interessante personer hadde fulgt saken tett: Dokumentene ble sendt blant annet til Mohammed Salar, en av topplederne i Ahl al-Bayt i Iran. Konfrontert med dette, bekreftet den svenske stiftelsen sin advokat at Mohammed Salar i en periode satt som vara i styret i Ahl al-Bayt i Sverige.

Samtidig fikk vi kontakt med muntlige kilder i Norge som bekreftet at moskeen på Tveita fikk støtte fra Iran – via Sverige. Og at det også var en iransk diplomat som sto bak selve moskeen, som ble stiftet med penger direkte fra iranske utenriksmyndigheter. Kilder i moskeen opplyste til oss at imamen i moskeen selv hadde skrytt av kontakt med iransk etterretning. Samtidig viste det seg at også NRK hadde undersøkt imamen. Da vi var i slutfasen publiserte de en nyhetssak om at PST ville kaste imamen ut av landet, på grunn av bånd til iransk etterretning.

Basert på årsregnskap, årsrapporter og eiendomsregistersøk i Norge, flere kildesamtaler, og sakspapirer fra Länsstyrelsen og selskapsdokumenter i Sverige, sampubliserte vi med Expressen to avsløringer om Det Norske Imam Ali Senters forbindelser til Iran. Expressen publiserte også vår sak om Alsalam-skolen – med de avslørende dokumentene som hadde vært ukjente for dem.

3.6 Metode: Kartlegge diplomatenes bevegelser

Tidlig i researchen av politisk påvirkning mot Norge, fikk vi et vagt tips om et saudiarabisk sikkerhetsteam som var sendt til Norge. Ikke minst var timingen spesiell, ifølge tipset: Fire måneder før drapet på Jamal Khashoggi, som det fra før av var kjent at var kulmineringen av en lang kampanje rettet mot dissidenter i utlandet.

Vi begynte å undersøke med ulike kilder. Tipset kunne være ingenting: Alle ambassader har jo vaktmannskaper – det sier seg selv – og det er heller ingenting unormalt med at vaktene ble sendt fra Saudi-Arabia. USA har jo for eksempel US Marines-soldater som vakter ved flere ambassader.

Men i løpet av flere samtaler med ulike kilder, i og utenfor norske myndigheter, var det flere ting ved tipset som både ble bekreftet ved flere hold, og som gjorde at vi jobbet videre med saken. Saudi-Arabia hadde forsøkt å få Norge til å registrere sikkerhetsvaktene som diplomater. Det ville gi dem svært vide rettigheter i Norge. Bare en av de ti sikkerhetsvaktene, fikk vi bekreftet ved flere hold – til slutt også ved ambassaden selv, fikk diplomatstatus og jobb som sikkerhetssjef. Dermed var det noe mer enn innleide vektere det var snakk om. Ikke minst fikk vi fra flere kilder bekreftet at PST hadde orientert den norskbosatte aktivisten Iyad el-Baghdadi om saken.

Dermed hadde PST selv koblet sikkerhetsvaktene til sikkerhetssituasjonen til en profilert anti-saudiarabisk aktivist. Ekstra pikant ble det da vi kontaktet el-Baghdadi selv, som i åpent intervju med oss bekreftet at PST hadde kontaktet ham, og at Jamal Khashoggi selv hadde besøkt Oslo og vært i møter med el-Baghdadi, i mai 2018.

3.6.1 Innsyn i diplomatlister

Samtidig som vi jobbet med kilder for å få saken bekreftet, forsøkte vi å finne alle papirspor som kunne støtte eller svekke hypotesen.

En kilde opplyste det som ble påstått å være fornavnet til sikkerhetssjefen som fikk diplomatstatus. Utenriksdepartementet publiserer jevnlig lister over alle registrerte utenlandske diplomater i Norge. I listene står kontaktinformasjon til hver ambassade, og navn og tittel på hvem som jobber der. Vi begjærte innsyn hos UD i alle publiserte utgaver av den såkalte “Oslo diplomatic list” tilbake til 2017, for å være sikre på å fange opp den aktuelle saudiarabiske diplomaten.

Men da forsendelsen fra UD kom, sank først håpet. Fra 2018, het det i e-posten, var det bare én diplomatliste. Og ingen som kunne gi aktuell informasjon fra seinsommeren/høsten 2018, da «vår mann» ble påstått å ha kommet til Norge. Vi merket oss at det fra de resterende årene, 2017, 2019 og 2020, var flere lister. Derfor klaget vi og spurte om det virkelig bare var en liste fra 2018. Vi fikk til svar at jo, det var det, og at de var holdt tilbake ved en feil. Med en aktuell liste fra september 2018 fant vi det som kunne matche fornavnet vi hadde hørt, på listen over saudiarabiske diplomater. Da kunne vi gå nye runder med kilder, og til slutt ringe ambassaden med båndopptakeren på, og referere til vedkommende som sikkerhetssjef. Flere kilder, samt ambassaden, bekreftet navnet.

3.6.2 Kontakt med PST

PST var tydelige på at de ikke kunne kommentere saken, men gikk med på at de kunne gå igjennom opplysningene vi hadde skaffet, for å unngå at vi publiserte noe feil. Det ville kunne få konsekvenser både for oss og for Norge, med tanke på hvor betent saken var.

Det gjorde at vi kunne bruke følgende formulering i saken:

«Dagbladet har forelagt alle opplysningene til PST, som ikke har funnet noen feil i dem.»

Den setningen var usedvanlig viktig. Ikke minst i utenlandske mediers omtale av saken, og når saken spredte seg i utlandet, så vi at bekräftelsen ga opplysningene i saken tyngde. Setningen hadde ikke kommet i stand uten tålmodig, møysommelig og nøyaktig kildekontakt. Manuset vi endte med å publisere var svært edruelig skrevet, og inneholdt

AKTIVISTEN: Iyad el-Baghdadi.
Foto: Bjørn Langsem / Dagbladet

eksempelvis ingen spekulasjoner om hva sikkerhetsvaktene skulle gjøre i Norge: Det visste vi heller ikke.

Samtidig ga Iyad el-Baghdadi et åpent intervju til oss om saken, og UD bekreftet kjernen i saken i en kommentar. 15. desember publiserte vi saken «Saudi-Arabia sendte ti mystiske menn til Norge». Saken ble publisert både på norsk og engelsk, og fikk stor internasjonal oppmerksomhet. Den ble sitert av store medier i Europa og Midtøsten, fikk titusenvise av reaksjoner på Twitter, og har gitt politisk etterspill både innenriks i Norge og i utlandet – der Jamal Khashoggis egen støtteorganisasjon har igangsatt undersøkelser for å finne ut hvem de ti mennene var.

3.6.3 Muntlige og skriftlige kilder samtidig

Slik jobbing, med sjonglering av skriftlige og muntlige kilder, var avgjørende for å få bekreftet sakene som angikk Saudi-Arabias ambassade. På lignende vis som med sikkerhetsvaktene, fikk vi også et tips om at Saudi-Arabia «en gang de siste årene» hadde truet en saudiarabisk kunstner i Norge. Vi brukte Retriever for å lokalisere så mange ganger som mulig der saudiarabiske kulturutøvere hadde vært i Norge. Vi søkte et utall forskjellige varianter: «Saudi-Arabia AND forfatter», «saudisk forfatter», «saudisk kunstner», «Saudi-Arabia AND maler» og så videre.

Vi fant flere mulige kandidater. Disse forela vi så til muntlige kilder. Til slutt fikk vi opplysninger som indikerte at hendelsen, der en saudiarabisk kunstner var presset og truet av ambassaden, var i Bergen i februar 2019. Dette bekreftet festivalsjefen da vi forela henne det vi hadde funnet ut. Vi fikk videre opplyst fra kilder at det var en kvinne blant diplomatene som hadde reist til Bergen. Da vi undersøkte den gjeldende diplomatlista for februar 2019, som vi hadde fått innsyn i hos UD, fant vi at den eneste kvinnelige saudiarabiske diplomaten hadde en høystående stilling ved ambassaden. Ved å igjen ettergå dette med muntlige kilder, fikk vi bekreftet at hun var involvert, og at operasjonen i så måte involverte en av Saudi-Arabias viktigste diplomater i Norge. Vi publiserte i desember 2020 avsløringen om at saudiarabiske diplomater hadde aksjonert mot en saudiarabisk kunstner på norsk jord. Saken utløste voldsomme politiske reaksjoner, ble spredd i stor fart på Twitter, og resulterte i et opprop fra norske kunstnere til kultur- og justisministerne om at utenlandske kunstnere måtte garanteres trygghet i Norge.

3.6.4 Diplomatenes biler - bakvei til innsyn

Det er få krav til offentlighet for ambassadepersonell i Norge. Utover diplomatlistene til UD er det få umiddelbare innganger til informasjon om hvem som jobber ved ambassadene, hvor de beveger seg eller hva de gjør.

Vanligvis kan biler være en inngang til informasjon: Eksempelvis hadde innsyn i Gjermund Cappelens bilpark vært et journalistisk verktøy for å belyse hasjbaronens formue i Eirik Jensen-saken. Hos Statens Vegvesen ba vi om innsyn i alle biler tilhørende Saudi-Arabia og Irans ambassader. Noe overraskende ble vi møtt med et avslag. Ambassadene måtte selv godkjenne innsynet om vi skulle få ut informasjon, opplyste en jurist fra Statens Vegvesen på telefon. Tross gjentatte purringer fikk vi heller ikke et formelt avslag. Vi hadde på dette tidspunktet, tidlig høst 2020, en rekke innsynsprosesser gående. Samtidig måtte vi begynne konfrontasjonsrunder, jobbe med manus og i det hele tatt håndtere mange baller samtidig. Derfor spurte vi oss: Finnes det en bakvei til informasjon om bilparken til ambassadene? Dette var viktig som underlagsmateriale til researchen om Saudi-Arabias aktiviteter i Norge, fordi observasjon av biler var en del av researchmaterialet og vitneobservasjoner vi hadde mottatt. Svaret lå i Einnsyn. Der oppdaget vi at enkelte førerkortfornyelser til ambassadeansatte var logget i postjournalen. Ved å begjære innsyn i disse fikk vi samtidig både understells- og registreringsnummer på bilene de ambassadeansatte disponerte. Ved å så søke på disse registreringsnumrene på Infotorg, og ved sms-tjenesten 2282, fikk vi – tross det merkelige avslaget hos Statens Vegvesen – tilgang til informasjon om hva slags

biler Saudi-Arabias ambassade benyttet. Det gjorde at vi kunne bekrefte informasjon som muntlige, anonyme kilder hadde gitt oss og således styrke deres troverdighet.

3.6.5 Saudi Leaks

Vi søkte i alle åpne kilder etter mer informasjon om sikkerhetssjefen: Google på flere språk, selskapsdatabaser, Pacer (straffesaksdatabase i USA), sosiale medier. Bare i Wikileaks-basen Saudi Leaks fant vi en oppføring, et dokument som viste sykepengeutbetalinger i saudiarabisk UD. Det betød at han hadde vært i utenriktjeneste i flere år.

3.6.6 Søk på arabisk

Reporter Line Fransson snakker arabisk, noe som gjorde det lettere å kommunisere direkte med kilder i Midtøsten, eksempelvis kilder i Libanon som kjente til saudiarabisk propagandavirksomhet. I tillegg var det et viktig redskap å kunne gjøre søk på arabisk. På Twitter og Youtube søkte vi på arabisk for å kartlegge saudiarabisk propaganda. I tillegg måtte vi lese en rekke artikler fra medier i Midtøsten som research.

3.6.7 Intervjuet med Jamal Khashoggis enke

Å arbeide med kilder i Midtøsten generelt er krevende på grunn av autoritære styresett, dårlige kår når det gjelder ytringsfrihet, pressefrihet osv. Å prate med medier kan føre til dødsstraff, fengsling og represalier for intervjuobjekt og dens kjære.

Å få i stand intervjuer med personer mange vil prate med, er ofte utfordrende. Intervjuer kommer derfor ofte i stand via en som kjenner en som kjenner en osv. I forbindelse med Midtøsten-prosjektet har vi også hatt kontakt med en rekke opposisjonelle saudiere, både i Norge, Europa, USA og Canada, i tillegg til folkene som er med i DAWN (Democracy for the Arab World Now), organisasjonen som ble grunnlagt av Jamal Khashoggi. Intervjuet med hans forlovede, Hatice Cengiz, kom i stand ved at flere av disse personene ble kontaktet om et intervju. I tillegg la vi inn en forespørsel hos generalsekretæren i RSF, som vi visste har kontakt med Cengiz. Vi presenterte graveprosjektet for Cengiz gjennom et par av kanalene over, og fikk et omfattende intervju.

4. Spesielle erfaringer

4.1 Saudi-Arabias ambassade

Vi forsøkte flere måter å kontakte ambassaden for samtidig imøtegåelse i sakene om sikkerhetsteamet som ble sendt til Norge og presset mot kunstneren i Bergen. Ambassaden responderte på flere måter. De ønsket ikke å snakke med oss på telefon, ei heller å møte oss. Vi hadde på forhånd avgjort internt, etter et møte med redaktørene, at vi ikke ville gå i møte på selve ambassaden, men ha møter i et chambre séparée på en restaurant.

I stedet svarte de med å sende oss en pressemelding de første gang hadde brukt i 2019. Etter hvert som vi kontaktet dem for flere saker, kom imidlertid en ny henvendelse fra ambassaden. De tilbød oss et intervju med den nye ambassadøren - som skulle innsettes i 2021 – og ba oss avvente publisering til dette. Intervjuet ville imidlertid første finne sted «noen uker» etter at ambassadøren var på plass. Henvendelsen kom i midten av desember, og dette ville bety en publiseringsutsettelse på minst to måneder for anklager ambassaden hadde vært kjent med lenge. Vi valgte å ikke etterkomme anmodningen om å utsette publisering, men tilbød oss å intervju ambassadøren på telefon når som helst, og ansikt til ansikt når det måtte passe.

Heller ikke Saudi-Arabias ambassade i London ønsket å stille til intervju. Vi kontaktet dem flere ganger i arbeidet med saken om aktivisten Alya al-Huweiti, som tidligere jobbet på ambassaden og opplevde stort ubehag etter at hun brøt med regimet. De forble tause fram til publisering. Men etter at saken var på trykk ble vi kontaktet av en kommunikasjonsrådgiver i Sveits som ville benekte al-

Huweitis versjon på vegne av Saudi-Arabia. Men ikke on record – men som en anonym kilde, “med tette bånd til ambassaden”. Dette ønsket etterkom vi ikke.

I samme periode begynte også en nyopprettet Instagram-konto, registrert på en PR-rådgiver for et firma som jobbet i Saudi-Arabia, å følge Torgeir Krokfjord på Instagram.

4.2 Ble vi hacket?

Få timer etter at det ble sendt en anmodning om samtidig imøtegåelse til den saudiarabiske ambassaden i desember, skjedde noe vi neppe får et godt svar på noen gang.

Journalist Ola Strømman har koblet sin telefon til pc-en for lettere å følge alle varsler i hverdagen. I et kort øyeblikk fikk han varsel på pc-skjermen om at en konfigurasjonsmelding var mottatt. Slike meldinger brukes til å endre innstillinger på telefoner og kan sendes som «tause meldinger». Det fantes ikke spor av meldingen i etterkant. Telenor har ikke sendt ham slikt siden september 2020.

Konfigurasjonsmeldinger kan hjelpe en angriper med å ta kontrollen over en telefon. Programvaren til dette formålet er hyllevare, man vil da kunne få full kontroll på telefonen med de mulighetene det gir: Lese alt innhold, ta opp lyd/video og se posisjon.

Men hvorfor hacke Ola, som ikke har frontet prosjektet? Forklaringen kan være: Han var kanskje ikke den eneste. Hadde han ikke sett på skjermen *akkurat* da meldingen kom inn, hadde det aldri blitt oppdaget. Alle involverte bør regne telefonen sin som usikker. I etterkant ble det utredet mulighetene for en gjennomgang av telefonen. KPMG var villig til å analysere telefonen for en akseptabel pris. Men for Dagbladet var det av kildevern hensyn ikke aktuelt å gi et eksternt firma full adgang til innholdet på telefonen.

5. Sikkerhet og etikk

5.1. Sikkerhet

Helt fra de første planleggingsmøtene i januar 2020, da vi fortsatt kunne ha vanlige fysiske møter, var sikkerhet et tema. Utvikler Tor Henning Ueland var invitert med for å snakke om datasikkerhet, og utviklingssjef Geir Wiksen og personalsjef Hanne Haugsgjerd i Aller ble orientert av redaktørene om hva vi jobbet med.

Helt fra oppstarten var vi nøye med hvordan vi kontaktet kilder, og hvilke kanaler vi kommuniserte i. Vi anså likevel at det ville bli et paradigmeskifte i det øyeblikk vi begynte å kontakte Iran og Saudi-Arabias ambassader for kommentarer, og dermed opplyste dem om hva vi jobbet med. Begge landene gikk ikke av veien for å true eller angripe dissidenter i utlandet. Det ville med stor sannsynlighet medføre fare å la seg intervju av oss. Fra andre journalister som tidligere hadde jobbet med Iran i Norge, som vi kontaktet som kilder, fikk vi også opplyst at de selv ble presset, og at kilder ble kontaktet i etterkant.

5.1.1 Dokumentsikkerhet

Før vi kontaktet Saudi-Arabia og Irans ambassader, tok vi grep om dokumentsikkerheten vår. Alle notater og dokumenter som kan skade enkeltpersoner eller kilder, ble da fjernet fra nett. Før konfrontasjonen med Saudi-Arabias ambassade slettet vi alle mapper som inneholdt informasjon og kildeopplysninger om landet, fra den felles (passordbelagte) Onedrive-disken vår. I stedet fikk alle i teamet utdelt hver sin minnepinne, der vi lagret materialet. Slik hadde vi aldri sensitivt materiale lagret på laptop eller stasjonær PC.

Som en rutine gjennom hele prosjektet har vi tatt kopi av dokumenter på ekstern harddisk for ikke å miste materiale. Vi unngikk også, så langt det lot seg gjøre, å sende dokumenter på mail, men

sendte alt som vedlegg på Signal. Slack, som er kommunikasjonssystemet i Dagbladet, ble ikke benyttet i jobbingen med prosjektet utover de første ukene.

5.1.2 Kildekontakt og kildevern

Uten mulighet til å reise på reportasjeturer, var vi unormalt avhengig av å ha kontakt med muntlige kilder i utlandet, fra Norge. Vi hadde i løpet av serien kontakt med muntlige kilder i USA, Libanon, Saudi-Arabia, Sverige, Bosnia og Iran. I flere av landene engasjerte vi fiksere og lokale journalister for å lette kommunikasjonen. Dette lappeteppet av språk, kilder, tidssoner og informasjon var krevende å håndtere, men en nødvendighet for å klare å skaffe informasjon.

Det krevde ekstra strenge hensyn til jobbingen med kildevern. Kildevernet er alltid hellig, men flere kilder var i en spesielt utsatt situasjon. Vi opplevde flere tilfeller av at kilder ville trekke hele intervjuer, fordi utenforstående, som var kontaktet for samtidig imøtegåelse, hadde kontaktet dem med trusler, sjikane eller press. Disse rundene, for å løse opp i konflikter som gjerne hadde bånd flere år tilbake i tid, krevde mye av oss, men enda mer av kildene våre. Vi er utrolig takknemlige for at modige sjeler, spesielt de opposisjonelle i Saudi-Arabia, har turt å målbære sine synspunkter. I tillegg ble all kontakt med kilder som hovedregel gjort gjennom krypterte kanaler som Signal og Whatsapp.

5.1.3 Kunstneren i Bergen

I jobbingen med saken om Saudi-Arabias trusler mot kunstneren i Bergen, fikk vi fra flere kilder innspill på at *hvordan* vi omtalte vedkommende også ville påvirke vedkommendes sikkerhetssituasjon. Selvsagt var det lett å google seg fram til hvem det var, men for vedkommendes sikkerhet i Saudi-Arabia var det viktig, så flere som kjente landet, at det gikk tydelig fram at kunstneren ikke selv hadde bidratt i vår dekning. Vi anonymiserte vedkommende, og lot det gå tydelig fram at kunstneren ikke selv hadde bidratt med informasjon i saken. Dette gjaldt spesielt sakene om Saudi-Arabias ambassade, de ti sikkerhetsvaktene som ble sendt til Norge, og presset mot kunstneren i Bergen, samt Irans ambassade og Imam Ali-moskeen på Tveita. Amnesty kontaktet oss likevel i etterkant og mente det var feil å omtale saken. Vi mener likevel at det eneste som kan åpne Saudi-Arabia, hindre trakassering og trusler mot dissidenter, og forhåpentligvis en gang gi landet ytrings- og pressefrihet, er å belyse hvordan regimet opererer.

5.1.4 Møter

Vi har i løpet av høsten 2020 gjennomført et fåtall fysiske møter. Men noen få ganger ble kantina i Aller-bygget på Hasle brukt som møterom, med 2-3 meters avstand. Da la vi mobiltelefonene på god avstand, i tilfelle hacking/overvåkning.

5.2 – Etikk

Vi mener at vi har belyst og avslørt kritikkverdige sider ved en rekke trossamfunns aktivitet i Norge, der idegrunnlaget strider mot viktige verdier i det norske demokratiet. Det er også grunn til å stille spørsmål ved om Norge bør støtte denne virksomheten økonomisk. Vi har videre bragt fram i lyset kritikkverdige forhold omkring andre lands ambassaders virksomhet i Norge.

Vi var klar over at vi laget kritiske, avslørende artikler om ekstremt kontroversielle problemstillinger. Det var store sjanser for at informasjonen vi kom med kunne bli mistolket og misbrukt, i politisk eller religiøs hensikt. Hvordan skulle vi unngå rasistiske ytringer? Hvordan skulle vi unngå inntrykket av at «alle muslimer er sånn»? Vi hadde mange og lange diskusjoner om dette internt, og gjorde blant annet følgende:

Vi understreket i en rekke av artiklene at forholdene vi omtalte bare omfatter 21 av drøyt 200 muslimske trossamfunn i Norge. Vi strakte oss så langt som mulig for å innhente en eller form for imøtegåelse/tilsvar. Vi veide alle formuleringene våre meget nøye, og fikk eksterne aktører i

redaksjonen til å vurdere om mangel på imøtegåelse førte til antakelser og mistenkeliggjøring i tekst. Når vi var i tvil, kuttet vi ut en del informasjon.

Publisering via Dagbladets Facebook-side var viktig for å spre artiklene, men SoMe-redaksjonen nektet på et tidspunkt å publisere en kontroversiell artikkel i serien, fordi de ikke hadde kapasitet til å fjerne rasistiske/injurierende innlegg. Da tok vi selv «vakter» for å overvåke innleggene. Vi satte opp en turnus på 2-timers skift som gikk helt til midnatt samme dag, der vi besvarte innlegg, og skjulte enkeltinnlegg som var injurierende eller rasistiske.

6. Konsekvenser

- Regjeringen erkjente at den nye trosloven var dårlig formulert, og innrømmet i Stortinget at det så å si ikke var ført noe tilsyn med norske trossamfunn. De drøyt 200 norske muslimske trossamfunnene hadde totalt blitt utsatt for fem – 5 – enkeltkontroller de siste tre årene.
- Da vi konfronterte barne- og familieministeren med våre avsløringer om moskefinansiering, erkjente han at den nye trosloven var for vag. Derfor satte Regjeringen nå ned et utvalg som skulle finne ut hvordan den nye loven faktisk skulle håndheves.
- Avsløringene av Saudi-Arabias virksomhet fått stor internasjonal oppmerksomhet. Sakene er sitert og jobbet videre med av britiske aviser som Daily Telegraph og The Independent, samt et titalls medier i Midtøsten. Dette ga sakene ytterligere tyngde. Ved å søke på Twitter på «Dagbladet AND Saudi», «Dagbladet AND iyad», «Saudi AND Norway» og lignende, ser vi at sakene spredte seg til titusenvis av lesere som ellers ikke ville fått dem med seg.
- Agnes Callamard, FNs spesialrapportør for utenomrettslige og tilfeldig henrettelser, bekreftet til oss at hun fattet stor interesse for det saudiske sikkerhetsteamet som ble sendt til Norge, at hun selv ville forsøke å finne ut hvem teamet besto av og at hun tok saken med seg i sitt videre arbeid mot Saudi-Arabia.
- En bortimot samlet opposisjon krevde at Norge tok affære mot Saudi-Arabia, etter avsløringen av at landet hadde forsøkt å få ti sikkerhetsfolk oppført som diplomater i Norge, i en sak PST koblet til den norskbosatte aktivisten Iyad el-Baghdadis sikkerhet. SV krevde at UD kalte Saudi-Arabias ambassadør inn på tepet. UD nektet.
- Jamal Khashoggis egen stiftelse krever at Ine Eriksen Søreide offentliggjør navnet på de ti sikkerhetsvaktene som Saudi-Arabia sendte til Norge.
- Norske kunstnere gikk sammen i et opprop til Justis- og Kulturdepartementet, der de krevde at Regjeringen la til rette for at kunstnere skulle ha en trygg scene i Norge. Dette etter at vi avslørte at Saudi-Arabia hadde aksjonert mot en saudiarabisk kunstner som skulle opptre på litteraturfestivalen LitFest Bergen i 2019.
- Valutaregisteret er åpnet for innsyn etter at Skattedirektoratet snudde og ga oss innsyn etter den nesten ett år lange klageprosessen vår. Det gir norske journalister et helt nytt register å søke i – med uante muligheter.